

LLL: s förklaring till Consistorium 1858-07-20 angående "liikutuksia"

<sida1>

Till Maxime Venerandum Consistorium!

Uti skrifvelse af den 12te dennes, har Herr Contracts Prosten I.W. Bucht till mig öfverlemnad följande handlingar, nemligen:

1mo En af Häradsskrifvaren J. Bäckström författad och till Kongl Majestäts Befallningshafvande i Norrbottens län

<sida2>

adresserad klagoskrift, angående förefallna oordningar i Carl Gustafs kyrka, hvilken klagoskrift är daterad, Carl Gustaf den 25te Maj 1858.

2do En af vice Pastor Z. Grape, till kongl. Majestäts Befallningshafvande i nämde Län, i anledning af förenämnde klagoskrift ingifven förklaring, daterad Carl Gustaf den 7de sistlidne Junii.

3^{tio} En af Kongl. Majestäts Befallningshafvande i förenämnde Län till Maxime Venerandum Consistorium, i anledning af förenämnde handlingar, öfverlemnad skrifvelse, daterad Luleå Lands kansli den 14de sistlidne Junii, innehållande förnämligast yrkanden om inställande af den särskilda Gudstjenst som hålles i Pajala; hvarjämte Herr Contracts Prosten I.W.Bucht, uti förenämnde skrifvelse till undertecknad tillkännagifvit, att Maxime Venerandum Consistorium, uti skrifvelse af den 29de sistlidne Junii förstän digat mig, att inkomma med förklaring öfver förenämnde handlingar. I anledning deraf, vågar jag härmedelst, jemte handlingarnes återställande, afgifva följande förklaring.

1mo Hvad som förekommer uti Häradsskrifvaren Bäckströms klagomål öfver en från Pajala utskickad blind mansperson, vid namn Moses Kangonen, hvilken af klaganden anses vara en af de såkallade väcktas ledare på sammankomsterna i Carl Gustafs församling, synes vara en uppgift, som icke är med sanna förhållandet öfverensstämmande, alldenstund förenämnde mansperson reser på egen hand och af egen drift i församlingarne omkring Torneå elf, och är således icke utskickad från Pajala. Klaganden har icke kunnat förevita Moses Kangonen något brott emot den bestående ordningen, hvarken att han för ett ogudaktigt lefverne,

<sida3>

eller att han far fram med betlande eller att han på sammankomsterna drifver en falsk lära. Hans fel består deruti, att han ur minnet uppläser långa stycken af Bibelspråk och Luthers skrifter. Då klaganden yrkar, att presterskapet i Pajala bör strängeligen tillhållas, att se till, att dylika okunniga personer ej må uppträda som lärare, så anser jag mig vara lika berättigad att yrka, att Presterskapet och kronobetjeningen i Carl Gustafs församling borde strängeligen tillhållas, att tillse, det inga förbönder, landsstrykare, skojare och fyllhundar må tillstädjas att komma till Pajala för att hålla oväsande på Kengis marknad, med svordomar, dryckenskap och andra åthäfvor, hvaraf förargelseväckande oljud, skrik och rysliga

eder höras vida omkring. De personer som förmenas vara utskickade från Pajala, hafva blifvit anmodade af några husbönder i Carl Gustafs församling, att undervisa deras barn i de stycken, som höra till en sann Christendom, och äro således icke af mig utskickade. Äro dessa personer okunniga i romanläsning och annan verldslig visdom, så äro de derföre icke okunniga i Bibelordet.

2do Hvad vice Pastor Z. Grapes förklaring öfver förenämnde klagoskrift angår, så finner jag deruti ingen person vara nämnd, hvaröfver min förklaring skulle erfordras. Herr vice Pastor Grape har anmärkt i sin förklaringskrift, i afseende på den religiösa väckelse, som för mer än tio år sedan, tagit sin början i Karesuando, att om vederbörande, genom lugnande föreställningar, i sitt upphof sökt dämpa det otillbörliga i nu öfverklagade kroppsliga åthäfvor, så hade de utan tvifvel, snart upphört. Om här med vederbörande menas undertecknad, så vågar jag emot denna

< sida4 >

obevista förutsättning genmäla, att jag, hvarken ägt förmåga ej heller ansett rådligt, att söka dämpa sådana hjertats rörelser, hvilka uppkommit under hörande, läsande och betraktande af Guds ord, lika litet som Herr Pastor Grape sjelf ägt förmåga, att i sitt upphof dämpa dessa, först nyligen i Carl Gustafs församling förekommande andeliga rörelser. Man har ännu i friskt minne de stormande bifallsrop, handklappningar, stampningar och andra kroppsliga åthäfvor, som förekommo i hufvudstadens kyrkor, då den ryktbara sångerskan, fru Goldsmidt, uppträdde med uppförande af andeliga sångstycken, hvaröfver många flegmatiska åhörare förargades, utan att derföre vederbörande uppträdde med åtal emot dem som störde andakten, och då det i nämnde förklaringskrift påstås, att de andeliga rörelserna betraktas såsom osvikliga kännemärken på den Heliga Andes inneboende, samt förklaras, på grund af en ytterst crass Psychologisk uppfattning af människosjälen, såsom voro de verkade af den Heliga Anda, så måste jag, emot detta påstående, anmärka, att dessa känslöyttringar, af mig alldrig blifvit betraktade såsom salighets grund, icke heller såsom nödvändigt hörande till nådens ordning, alldenstund de förekomma förnämligast hos vissa känslofulla qvinnor, under hörande, läsande eller betraktande af Guds ord. Dock har jag icke kunnat betrakta dessa rörelser såsom sjelfgjorda, icke heller har jag kunnat betrakta dem såsom en verkan af djefvulen. Doctor P. Fjellstedt samt Doctor P. Vieselgren, hvilkas omdöme om dessa andeliga rörelser, jag funnit mig föranlåten att begära, öfverensstämma uti min nyss yttrade åsigt, att dessa känslöyttringar, äro en verkan af Guds ord, hvarigenom också, enligt Reformatorernas åsikter, Guds Ande verkar rörelser i människohjertat. Doctor Fjellstedt yttrar i ett bref, daterat Lund den 17de Junii 1855. "Om den särskildta beskaffenheten af känslöyttringarne bland de väckta i nordén, har jag alldrig vågat yttra mig, ty dertill är min erfarenhet otillräcklig. Att påstå i allmenhet, att de äro djefvulens verk, visar en af djefvulen verkad blindhet; men icke heller tror jag de äro bevis på något högre verk af Guds Ande, än vanlig

nåderörelse, som till följe af särskildt Psychisk beskaffenhet hos nordboar och stundom annorstädes visar sig uti en sådan form. Men säkert är, att det gick lifligt till i Corint. 1. Cor. 14. Den arme kortsynte människan gör bäst i, att dervid tänka på orden till Mose 2 Mos. 3: 5. och att icke sätta sig till doms öfver det hon ej förstår."

Af detta Doctor Fjellstedts omdöme följer, att de som nu sätta sig till doms öfver ting som de icke förstå, och vilja stämpla det som ett brott, hvilket icke, utan förvillelse i begreppet, kan anses som ett brott, borde noga betänka sig, innan saken öfverlemnas till Juridisk handläggning, ihogkommande Gamaliels visa råd: Är detta råd eller verk af menniskor, så varder det väl om

<sida5>

intet; men är det af Gudi, så kunnen i icke slå det neder, så framt i viljen icke synas strida emot Gud. Apostl. 5: 38, 39. Doctor Wieselgren yttrar i ett bref, daterat den 26te November 1857: "Här hände mig i Söndags, att en menniska ropade[]till högt ett uttryck af bifall eller rättare rörelse i hjertat, helt omedvetet; men jag hörde ej af någon Länsman som ville stämma den ropande för kyrkobuller. År 1839, då jag en gång höll ett Skriftermål i N.N. församling, kom jag att ställa en reflection i frågoform, då flera röster högt ropade svar, också utan allt medvetande."

Af dessa rader från den frejdade nykterhetstalaren, synes, att han icke anser dylika utrop för sjelfgjorda, alldenstund de ske utan allt medvetande.

Den crassa Psychologiska uppfattning af människosjälen, som Herr Grape omförmäler, är mig alldeles obekant. Jag har hittills i mina Psychologiska uppfattningar af människosjälen, alltid följt Reformatörernas åsigter, hvilka i de Symboliska böckerna framställt det hufvudsakligaste af Skriftens lära om människans förderfvade natur, hvaraf hufvudsakligen följer, att människans hjerta är ondt allt ifrån ungdomen, att människan icke har liberum arbitrium i andeliga ting, att hon af egna krafter icke förmår, hvarken att frukta Gud eller älska Gud, att hon behöfver den Heliga Andes upplysning och bistånd, för att kunna hafva en rätt tro på Christum och blifva frälst ifrån djefvulens våld, att hvarje menniska måste, genom en sann ånger och bättring, verkad af den Heliga Anda, omvändas och födas på nytt. Denna lära om människosjälen och dess förhållande till Gud, har jag framställt förnämligast i Skriftscholan. Måhända anser Herr Grape, som troligen följer nyare Psychologiska arbeten, att Reformatörernas uppfattning af människosjälen, är en crass uppfattning. Hvad Herr Grapes skrift i öfrigt innehåller, angående de andeliga rörelsernas förargelseväckande beskaffenhet, hvilka hos de flesta i Carl Gustafs församling, väcka afsky, i anledning hvaraf de, enligt Herr Grapes förmenande, icke böra lemnas obeifrade m.m. tyckes icke egentligen påkalla någon förklaring af mig.

3^{tio} Kongl. Majestäts Befallningshafvandes i Norrbottens Län till Maxime Venerandum Consistorium aflåtna skrifvelse af den 14de sistlidne Junii, innehåller hufvudsakligen ett yrkande, att den af Herr biskop Bergman mig gifna tillåtelse, att hålla en särskildt predikan, för de så kallade väckta, som, i anseende till deras andeliga rörelser, icke få öfvervara den allmänna Gudstjensten, bör af Consistorium återkallas, och att endast en Gudstjenst bör hållas i Pajala. — Jag kan icke begripa, hvad sammanhang detta yrkande må hafva med de öfverklagade oorningarne i Carl Gustaf, och hvilket än motivet må hafva varit till detta yrkande, anser jag dock sannolikast, att dermed åsyftas anställande af en religions förföljelse, till hvars förekommande Herr Biskop Bergman lemnade ofvan omförmälda tillåtelse. Det ser ut som skulle konungens Befallningshafvande i Norrbottens Län vilja göra Herr Biskopen till martyr för sina menskligare känslor, och ehuru väl konungens Befallningshafvande tyckes anse, att den korta predikan som

<sid6>

hålles i Pajala efter allmänna Gudstjenstens slut, är en offentlig Gudstjenst, så vågar jag dock hemställa till Maxime Venerandi Consistorii upplysta pröfning, huruvida den korta predikan som hålles efter den allmänna Gudstjenstens slut i Pajala, må kunna anses såsom offentlig Gudstjenst, alldenstund, blott en ringa del af församlingen bevista densamma, nemligen den del af församlingen, som enligt Herr Biskopens anordning, icke eger tillåtelse att vara i kyrkan så länge som den allmänna Gudstjensten hålles. Dessa såkallade väckta må nu betraktas af Statskyrkans medlemmar ur hvilken synpunkt som hälst, så äro de dock människor och böra såsom sådane icke lemnas utan tillsyn och själavård, så länge som de hafva något förtroende för Läraren; men skulle och Maxime Venerandum Consistorium förståndiga mig, att på förenämnde konungens Befallningshafvandes yrkande, inställa denna så kallade särskildta Gudstjenst, så måste jag, till följe af min ställning till Statskyrkan, underkasta mig Maxime Venerandi Consistorii godtfinnande; dock befarar jag, att följderna deraf blifva helt andra, än Kongl. Majestäts Befallningshafvande synes förmoda, om nämligen de såkallade väckta som hafva andeliga rörelser, genom orätt tillämpning af ett lagrum, hvilket tydligen har afseende på sådane personer, som af okynne eller af förakt för Helgedomen och Gudstjensten, uppsåtligen och sjelfvilligt uti af starka drycker öfverlastat tillstånd, åstadkomma oljud och förargelse i kyrkan, tvingas att skilja sig från Statskyrkan, hvartill redan en viss benägenhet försports inom Öfwer Torneå församling, och vidare tvingas genom Sakramentallagens tillämpning, att i ett främmande land söka den samvetsfrid, som de förgäfves söka i sitt fädernesland, hvad kan Staten eller Statskyrkan hafva för nytta deraf, att människor, hvilka i öfrigt icke kunna tillvitas, antingen för villfarelse i läran eller för ett osedligt och ogudaktig lefverne, måste vika ur landet. De fattigare, som icke kunna slippa till ett främmande land, komma att såsom vatten och bröds fångar, fylla fångelserna och deras barn komma fattigvården till last. Detta blir följderna af Kongl. Majestäts Befallningshafvandes vidtagna åtgärder emot de väckta som hafva andeliga rörelser. Man kan i allmänhet icke förebita

dem något annat brott emot landets lagar, än att de hafva liffligare känslor än andra menniskor.

Om man ock måste lemna den frågan obesvarad, huruvida det må stå i människans magt, att undertrycka sina egna känslor, ehuru erfarenheten visar, att de menniskor som öfverväldigas af sina känslor, icke mägtat dämpa eller undertrycka dem, hvarpå historien gifva flerfalldiga bevis, t. e. Joseph ropade öfverljuddt när han blef öfverväldigad af sina känslor, så kan man dock, i anledning af de väcktas känslfullhet, hvilken af Kongl. Majestäts Befallningshafvande i Norrbottens Län betraktas som ett brott emot landets lagar, framställa den frågan, huruvida en i högre grad lifvad religionskänsla är ett brott emot det Gudomliga Majestätet. Kyrkohistorien visar oss, att frälsaren sjelf ingalunda var känslolös. När han gret på Lazari graf, så kunde mången jernhård karakter dervid göra den anmärkningen, att det var en svaghet i karakteren, som icke står väl tillsammans med vår föreställning om det oföränderliga och lugna allvaret i hans Gudomliga Natur. Denna Frälsarens sympatiska känslfullhet, kunde af mången jernhård karakter betraktas som en förnedring af det <sid7>

Gudomliga Majestätet. När qvinnan i Simons hus gret öfver sin moraliska förnedring; när Petrus gick ut och gret bitterligen; när Lärjungarne greto och jämrade sig, så kunde Konungens Befallningshafvande i Norrbottens Län, dervid göra den anmärkningen, att dessa okunniga svärmare hade kommit tillsammans, icke för att höra och lära, utan för att med gråt, snyftande, tjutande, annat oljud och besynnerliga åtbörder, prisa det Högsta Väsendet. Om konungens Befallningshafvande vill vara consequent i sitt omdöme om Christendomens första verkningar, så bör Lärjungarnes gråtande och jämrande anses såsom ett förargelseväckande oskick, hvilket i våra dagar icke får existera, emedan det väcker förargelse hos dem, som prisa det Högsta Väsendet med liknöjdhet, med kallsinnighet, med phariseisk egenrättfärdighet eller ock med biljard spel och annat dobbel under påstående Gudstjenst. Betrakte vi Lärjungarnes åthäfvor på Pingestdagen, så måste, om en sådan händelse passerat i våra dagar, konungens Befallningshafvande hafva högeligen ogillat ett sådant utbrott af känslor, som något liknade predikosjukan i Småland, hvilken Doctorn ville bota med engelskt salt och spanskfluga, Landshöfdinge Embetet med uppläsande af förordningen om smittosamma sjukdomar. Se vi på de Christnas åthäfvor i andra och tredje seklet, så visar oss kyrkohistorien, att känslornas utbrott uppenbarade sig på ett besynnerligt sätt, ofta bestående i syner och uppenbarelser, hvarom de lärdaste män i Romerska riket fällde det omdöme, att de Christna voro besatta af dæmoner, likasom ock Christendomen sjelf, ansågs för ett ohyggligt svärmeri, och alldeles oförenligt med Statens ändamål, i hög grad förargelseväckande och stridande emot då varande föreställningar om rätta sättet att prisa det högsta Väsendet. Om sådane syner och uppenbarelser, hvilka icke äro så sällsynta i konventikelen, skulle förekomma i Stats[-]kyrkan, skulle de utan tvifvel åstadkomma en stor förargelse, hvarå vatten och bröds straffet borde följa. Jag vill dermed icke hafva sagt, att sådant hör till

Christendomens väsende i allmenhet; men icke vågar jag instämma med de lärda hedningarne, som påstodo, att de Christna voro besatte af dæmoner. Doctor Luther berättar, att Augustini moder vid en Nattvardsgång, klappade händerna af andelig glädje. Sådane åtbörder väcka nu för tiden förargelse och anses för ett vanhelgande af Helgedomen. När konung David dansade framför arken, fick han förebråelse af sin gemål, som föreställde sig, att konungen med dessa åthäfvor, förnedrade sitt konungliga Majestät. Denna dans väckte således förargelse hos henne; men Luther påstår, att orsaken hvarföre han och andra christna icke kan få en sådan andelig glädje som Augustini moder, är brist på tro. Dessa och dylika fenomen inom kyrkan, hafva visserligen blifvit olika bedömde af vederbörande, högre och lägre polis-myndigheter, hvilka, jag vet icke af hvilken anledning, ansett sig vara kompetente, att bedöma andeliga ting. Om en människa blir rörd af Guds ord, genast är kronobetjeningen färdig att rapportera, och tror sig till och med vara kompetent att bedöma sjelfva läran, oaktat hans teologiska kunskap, är ganska problematisk.

Då konungens Befallningshafvande tyckes anse mig såsom förnämsta upphofvet till dessa så kallade oordningar inom kyrkan, så vågar jag till mitt försvar anföra upplysta mäns omdöme om den religiösa rörelsens goda verkningar. Uti svenska nykterhets[-]sällskapets årsberättelse för år 1853-1855, pag. 32, har Directionen, hvars ordförande, numera aflidne presidenten August von Hartmansdorf, den tiden var, afgifvit följande omdöme om de välgörande verkningarne af den nykterhetsifver, som uppenbarade sig hos allmogen i Torneå Lappmark och angränsande församlingar på

[<sida8>](#)

Torneå elf. Orden i nyssnämnde års berättelse, hafva följande lydelse

I anseende till det nästan otroliga, särdeles vid jämförelse med tillståndet i dessa nordliga lappmarker, innan nykterhetsarbetet der begynte, som sålunda blifvit framställt, anser sig Directionen böra nämna, att den timade underbara förändringens verklighet; är af både förvaltande, dömande och kyrkliga myndigheter, vitsordad." Uti en bifogad not, anmärker Directionen. "Det första officiella vitsord rörande den timade förändringen inom de nordliga Lappmarkerne gafs af Kronofogden Hackzell, som fästade k. B:des synnerliga uppmärksamhet på den lätthet och fullständighet, hvarmed kronoutskylderna derstädes utgått, såsom följd af en tilltagande nykterhet. Sedermera hafva, tid efter annan, af presterskapet, domaren i orten och enskilte, med förhållande derstädes väl bekanta, sammanstämmigt intygats, hurusom fylleriet nästan alldeles upphört, brott och gröfre osedlighet nästan alldeles försvunnit, [[och brottmål hafva således aftagit > överstrykta ord](#)] Kyrkor och skolor flitigt besökas, orättfånget gods återställes o.s.v. Tvister och brottmål hafva sålunda aftagit, att då sammanräknade antalet af tvistemål uti Juckasjärvi och Enontekis Tingslager, år 1848, då förändringen begynte, utgjort 112; så har, efter år 1850, antalet deraf aldrig öfverstigit 14 och medeltalet

under de fem åren 1850-1854 varit 5 4/5- Under alla dessa fem år har, inom nämnde Tingslager, icke någon enda person blifvit vid domstol för brott tilltalad eller dömd. Uti Pajala och Öfver Torneå Tingslager af Westerbotten, dit nykterhetsnitet sednare spridt sig, hafva liknande verkningar visat sig. Det är sannt, att en djup religiös väckelse förenat sig med nykterheten. Denna har likväl här som annorstädes, varit den förras föregångare och nödvändiga villkor." Uti Nykterhets Härolden för år 1857, har underte[c]knad visat, huruledes mortaliteten aftagit och nativiteten tilltagit inom förenämnde församlingar, uti en proportion som knapt kan uppvisas uti någon annan trakt af Riket, likasom och mitt syftemål varit, att söka förmå allmogen till ett med naturens ordning öfverensstämmande lefnadssätt, såväl i klädsel efter klimatet, som ock i öfriga lefnadsförhållanden, äfvensom ganska många fattiga i alla dessa församlingar, blifvit hulpne genom frivilliga sammanskott af de väckte.

Uppå alla dessa välgörande verkningar af den religiösa väckelsen och nykterhets ifvern, hvilka, åtminstone af alla krögare och fyllhundar, anses såsom stora oordningar, hvarföre jag blifvit ansedd såsom första upphofvet, borde konungens Befallningshafvande hafva fästat något afseende vid bedömandet af de nu öfverklagade oordningarne i kyrkan, till undvikande af den logiska contradition[?], hvilken äfven af historien kommer att bedömas såsom en moralisk och juridisk contradition, bestående deruti, att menniskor, hvilkas sedliga och religiösa karakter, blifvit vitsordad af nykterhetens upplystare målsmän, komma att blifva straffade såsom lagbrytare, för ett brott, som hittills kunnat begås, endast af rusiga och öfverlastade personer, och på sådan kyrkoförargelse, som begås af öfverlastade personer eller af förakt för den allmänna Gudstjensten, uppsåtelligen och med berätt mod, hade Lagstiftaren afseende [[på](#) [överstrykt ord](#)], när Lagen stiftades emot kyrkoförargelse. Skall nu denna Lag, utan afseende på rätta motivet till handlingen och utan afseende på historiens ogillande omdöme, genom en orätt tolkning, tillämpas på personer, som äro på sätt och vis försatte i ett medvetslöst tillstånd, i anledning af de höga och saliga känslor, hvilka de icke kunna undertrycka.

Slutmeningen af kongl Majestäts Befallningshafvandes ofvanbemälda skrifvelse, måste jag införa i sin helhet, emedan densamma innehåller ännu obevista angifvelser och beskyllningar emot mig och min Embetsverksamhet, i egenskap af Pastor i Pajala församling. "Hållande kongl Majestäts Befallningshafvande för sannolikt, att om kyrkoherden i Pajala, Prosten Læstadius, hvilken allmänneligen gifves skulden för hvad i [<sida9>](#)

berörde hänseende öfverklagas, vid strängaste ansvar förständigades, att icke sjelf och genom sina utskickade, uppmana till dyligt ofog, utan att tvärtom stäfja det genom offentliga föredrag och tryckta skrifter, sans och ordning vid allmänna Gudstjensten skall kunna återställas."

Jag hyser det hopp, att kongl. Majestäts Befallningshafvandes på lösa rykten och grundlösa förutsättningar grundade beskyllningar och förevitelser, angående min Embetsverksamhet i egenskap af Pastor i Pajala församling, icke måtte föranleda till någon åtgärd af Maxime Venerandum Consistorium, innan det blifvit lagligen bevist, att jag, vare sig i lära eller lefverne, gjort mig skyldig till brott emot gällande Lag och Författningar. Uti min Embets[-]verksamhet har jag velat göra de Symboliska böckerna, det vill säga den antagna Statsreligionens grundsatser till en sanning i hjertat, icke blott på papperet. Jag har, enligt dessa böckers innehåll predikat både Lag och Evangelium, nemligen Lagen till väckelse, till sann ånger och bättring, Evangelium till tröst för betungade och förskräckta samveten, samt slutligen Lagen till helgelse för sanna Christna. Om verkan deraf har varit en hjertats och sinnets förändring hos dem som annammat det sålunda predikade ordet, så bör det icke tillvitas mig, utan kraften af Guds ord, som verkat på folkets öfvertygelse. Och då det kan ledas i bevis, att en verkelig förbättring i sedligt afseende försiggått hos många, att fyllerilasten hos de flesta upphört, att de så kallade väckta föra ett nyktert, ordentligt och anständigt lefverne, att många fattiga igenom denna väckelse erhållit hjälp, att många onödiga rättegångar upphört, att en onödig lyx i klädedrägten, som alldeles icke passar efter klimatet, blifvit aflagd, att mortaliteten blifvit förminskad och nativiteten tilltagit, i anledning deraf, att folket efter väckelsen, antagit ett lefnadssätt, som är mera öfverensstämmande med naturens ordning; så torde deraf inhämtas, att jag, som anses för upphofvet till allt detta, har, efter min ringa förmåga, velat befrämja folkets sannskyldiga lycka och välgång, både för tid och evighet. Jag måste högeligen bestrida den uppgiften, att jag uppmanat folket till dyligt ofog, som nu öfverklagas, ej heller har jag utskickat någon till att stifft oordning i kyrkan. Uti mina predikningar skall man förgäfvos söka någon uppmaning till församlingen, att nu börja gråta, snyfta, ropa eller tjuta; men att sjelfva det predikade ordet, i synnerhet då, när Evangelium gifvit anledning att förklara kraften och verkan af Frälsarens lidande och försoning, har någongång haft en sådan verkan på de väckta qvinnornas hjertan, att de kommit uti en andelig rörelse. Men det är dessutom numera allmänt bekant, att icke endast mina predikningar hafva en sådan verkan på de väckta åhörarens hjertan, alldenstund det ju icke kan förnekas, att flera andra predikanter predikningar hafva samma verkan som mina predikningar, t.e. Herr Contracts Prosten I. W. Buchts predikningar, hafva åstadkommit andeliga rörelser i Öfver Torneå församling, och nu sednast hafva äfven vice Pastor Z. Grapes predikningar framkallat andeliga rörelser bland de väckta i Carl Gustafs församling. Komminister Burmans predikningar hafva framkallat andeliga rörelser bland de väckta i Hietaniemi. Vice pastor Stenborgs predikningar hafva framkallat andeliga rörelser i Juckasjärvi och Pastor Fredric Engelmarks predikningar hafva haft samma verkan på de väckta i Gellivare. Skulle väl konungens Be-

<sid10>

fallningshafvande af dessa allmänt bekanta och bevisliga sakförhållanden, kunna draga den slutsats, att jag är den enda som förvillar folket, eller att jag är den enda som uppmanar till de nu öfverklagade oordningarne i kyrkan?

En annan fråga är det, huruvida konungens Befallningshafvande må anses vara compitent [**kompetent**] att bestämma rätta sättet att prisa det Högsta Väsendet. Angående denna fråga, huru och på hvad sätt människan rättast bör prisa och dyrka det Högsta Väsendet, hafva, som bekant är, meningarne nästan ända från människosläktets början, och hela kyrkohistorien igenom, men alldramäst i våra tider, varit mycket olika, och lösningen af denna fråga, står ännu i vida fältet. Många upplysta och lärda män, hafva, i synnerhet efter reformationen, yrkat tolerans, och den frågan har blifvit, i synnerhet i våra tider, allvarligen discuterad, huruvida det må vara öfverensstämmande med Christendomens fordringar, att medelst yttre våld, tvinga olika tänkande i religionen, att ändra sin öfvertygelse. Så mycket är bekant, att religionsförföljelser existerat, ända ifrån Christendomens början, och de som anställt religionsförföljelser, hafva haft den oförgrifliga öfvertygelsen, att de gjort Gudi en tjenst dermed, och att det, efter deras tanka, varit en helig pligt, att utrota såkallade kättare, svärmare och villoandar, för betryggande af kyrkans och Statens bestånd. Historien har dock i våra tider spritt ett klarare ljus öfver dessa förhållanden. Historien har visat, att de som sålunda blifvit förföljda för sin öfvertygelse, hafva oftast haft bättre insigt och kunskap om rätta sättet att prisa och dyrka det Högsta Väsendet, än de förföljande, t.e. De Christne under de tre första seklerna, Valdenserna, Voetrouphiterna[?] Viclefiterna, Hussiterna och Protestanterna i Påfvedömet.

Konungens Befallningshafvande, hvars yrkanden och åtgärder emot de väckta i dessa förenämnde församlingar, måste leda derhän, att de i öfrigt oförvitliga medborgare komma att lida en religionsförföljelse, icke egentligen för sin öfvertygelse, hvilken är öfverensstämmande med den antagna Stats-Religionens fordringar, utan för en känslfullhet, som synbarligen uppkommit under hörande, läsande och betraktande af Guds ord, hvilken känslfullhet de icke mäktat undertrycka, tyckes visa den föreställningen, att de nu öfverklagade känslöyttringarne, skola kunna dämpas och gväsas derigenom, att kronobetjeningen gifver sin handräckning til deras utforslande från kyrkan, hvilka under Gudstjensten komma i andeliga rörelser, samt att det lagliga beifrandet, plikten för kyrkoförargelse eller vattens-och-bröds-straffets, skola förnämligast åstadkomma sans och ordning i kyrkan; men jag fruktar, att de andeliga rörelserna blifva ännu högljuddare genom dessa våldsamma åtgärder, hvilket Herr vice Pastor Grape i Carl Gustaf, uti sin afgifna förklaring, antydt, i det han försäkrat, att den andeliga rörelsen blifvit ännu högljuddare under deras utförande från kyrkan, äfvensom komminister Burman skall kunna intyga, att då han, under sin tjenstgöring i Pajala, försökte att qväfva dessa andeliga rörelser, dermedelst, att han i sin

predikan, strängeligen bestraffade de såkallade väckta för deras förargelseväckande känslöyttringar och annat som han tyckte vara anstötligt i deras lära och lefverne, denna bestraffning hade den verkan på de väckta, att de andeliga rörelserna blefvo ännu högljuddare,

<sida11>

i anledning hvaraf Maxime Venerandum Consistorium torde inse, att Kongl. Majestäts Befallningshafvandes yrkande, att jag i allmänna föredrag och tryckta skrifter, bör kunna återställa sans och ordning vid Gudstjensten, måste hafva en alldeles motsatt verkan, emot hvad Kongl. Majestäts Befallningshafvande åsyftar; snarare skulle det påsyftade ändamålet kunna vinnas, om de väckta som hafva andeliga rörelser, i öfverensstämmelse med Herr Biskopens anordning i Pajala, rent af förbodos, att bevista den allmänna Gudstjensten, och skulle det sedan ankomma på vederbörande presterskap, hvilkas predikningar hafva den verkan på de väckta, som ofvanföre visadt är, om och huruvida de ville åtaga sig, att betjäna de sålunda från allmänna Gudstjensten uteslutna åhörarena med någonslags presterlig betjening, åtminstone hvad Skriftermål och Communion beträffar, för att derigenom kunna bibehålla dem fästade vid Statskyrkan, och derigenom förhindra separatismen. Pajala den 20de Julii 1858.

L.L. Læstadius.

—
Original / Domkapitlets i Härnösand arkiv / Landsarkivet i Härnösand /